

*Uluburun Gemisi 3000 Yıl Önce Dünya Ticareti*, Ed., Ünsal Yalçın, Cemal Pulak, Rainer Slotta, Ege Yayınları, 2006, 693 sayfa.

Uluburun Gemisi 3000 Yıl Önce Dünya Ticareti adlı kitap, zamanın Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ve Ünsal Yalçın ile Rainer Slotta'nın önsözleriyle başlar.

Makalelerden oluşan ve yedi başlık altında toplanan bölümlerden önce Ünsal Yalçın "Tarih Yazan Gemi: Uluburun" makalesiyle bir giriş yapar. Uluburun batığının araştırılma öyküsü, sünger dalgı Mehmet Çakır 1982'de güneybatı Anadolu sahilinde madeni eserlere rastlaması ve geminin kaptanın bu durumu Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'ne bildirmesiyle başlar.

Geminin kalıntıları ve yükünün büyük bir kısmı 1984-1994 arasında Texas A&M Üniversitesi Sualtı Arkeolojisi Enstitüsü ile Bodrum Sualtı Arkeolojisi tarafından yapılan ortak çalışmalarla gün ışığına çıkarılmıştır. Yapılan hassas çalışmalar sayesinde bilim adamları 15 m. uzunluğundaki geminin rekonstrüksiyonunu gerçekleştirebilmişlerdir.

Uluburun kazıları 1996'da bitmiş olmasına rağmen buluntuların araştırılması, restorasyon ve konservasyon çalışmaları devam etmektedir.

Tekne sedir ağacından, bağlantılarda kullanılan kenetler meşeden yapılmıştır. Geminin asıl kapasitesinin 20 ton civarında olduğu tahmin edilmektedir. Gemiye 10 ton bakır ve 1 ton kalay yüklenmiştir. Bunu dışında cam, fayans, çam reçinesi, fildişi, gümüş ve altundan lüks ürünler, kehribar ve başka taşlardan boncuklar, devekuşu yumurtaları, Afrika abanozu, çanak çömlekler, silah ve başka malzemeler vardır. Gemi doğudan olasılıkla Ugarit'ten batıya doğru yola çıkmıştır. Yolculuğu belki de Ege'deki bir Myken sarayında son bulacaktır. Geminin yükü olasılıkla kral sarayına yollanmaktaydı.

Gemideki en büyük buluntu topluluğu bakır külçelerdir. Çoğu GTÇ'nda tüm Akdeniz bölgesinde görülen öküzgönü biçimine sahiptir. İkinci büyük grubu ise disk biçimliler oluşturur. Günümüzde bilinen en eski kalay külçeleri Uluburun batığından ele geçirilmiştir.

Çoğu çam reçinesi ile doldurulmuş yaklaşık 150 adet Kenan amforası ve 9 büyük küp gemideki diğer önemli buluntu grubunu oluşturur.

Bir başka önemli buluntu topluluğu ise 175 adet cam külçedir. Bu külçelerin Suriye-Filistin bölgelerinden geldiği düşünülmektedir.

Fildişi kozmetik kutusu, çeşitli taşlardan boncuklar, altın madalyon ve Mısır dışında bulunmuş önemli Mısır eserlerinden Nefertiti'ye ait skarabeus önemli prestij eserleridir. Skarabeus buluntu geminin Nefertiti döneminden önceye tarihlenemeyeceğini kanıtlar.

Bunlarla beraber gemide çok sayıda Myken, Suriye ve Kıbrıs silahı ve mürettebata ait şahsi eşyalar bulunmaktadır.

Yapılan dendrokronolojik araştırmalarda elde edilen ilk sonuçlar ve C14 verileri geminin M.Ö. 14. yüzyılın ikinci yarısında battığını göstermektedir.

Kitabı oluşturan bölümlerden ilki "Türkiye ve Arkeoloji" de Osmanlı'dan günümüze değin Türkiye'de arkeolojinin gelişimi ve Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

"Uluburun Gemisi ve Taşdığı Yük" adlı bölümde Uluburun Batığı'nın yükü hakkında genel bilgiler ile beraber Kıbrıs çanak çömleği, batıdaki silindirik mühürler, taştan bir tören asası, geminin teknik özellikleri ve malzemelerine göre tarihlendirilmesi, bulunan bakır külçelerin kurşun izotop analizleri ve Geç Tunç Çağı dünyasındaki yayılımları anlatılmıştır.

"Uluburun Gemisi ve Bira" isimli bölümde, özellikle M.Ö. II. binyılda bira üretimi ve tüketimi arkeolojik ve yazılı kaynaklar ışığında değerlendirilmiş ve bira içiminde kullanılan ve arkeolojik buluntu olarak ender karşılaşılan kurşun bir eserden bahsedilmiştir.

“Tarihsel Çerçeve (M.Ö. yak. 14-12. yy)” adlı bölümde, M.Ö. II. binyıl ile ilgili genel değerlendirmeler yapılmış, Hitit ve Mısır uygarlıkları ile birbirleriyle olan ilişkilerine değinilmiştir. Yine M.Ö. II. Binyılda Asur, Troia ve Myken kültürleri hakkında bilgiler verilmiştir.

“Gemi Yolculuğu” bölümünde, Tunç Çağı Doğu Akdeniz batıkları ve birbirleri ile olan benzerlikleri, M.Ö. II. binyılda Doğu Akdeniz’de gemi yolculuğu yapılmasının nedenleri, koloniler, bölgelere göre yazılı ve arkeolojik buluntular ışığında gemi tipleri ve limanlar hakkında bilgi verilmiştir. Yine deneysel arkeoloji disiplini içinde Uluburun Gemisi’nin yeniden yapılışı ve tüm bu aşamaların yayın ve belgesel olarak hazırlanacağı anlatılmıştır.

“Ticaret” isimli bölümde, Tunç Çağı’nda Akdeniz’de kültürler arası ilişkiler, Geç Tunç Çağı batıkları, metal ve seramik ticareti, bu ilişkilerin yazılı kaynaklar ışığında değerlendirilmesi, kültür bölgeleri, yolculukların yapıldığı rotalar, Eski Yakındoğu ticaretinin özellikle yazılı belgeler ışığında yayılımı, Levant Bölgesi’nin Geç Tunç Çağı genel görünümü, Hititler’de ticaret, öküzgönü biçimli külçelerin Avrupa ve Orta Fırat Havzası yayımları, bu külçelerin İtalya’da Geç Tunç Çağı’nda üretim ve ticaretleri, Orta Akdeniz metal ticareti ile kalayın kullanım tarihi ve Orta Asya’daki kaynaklar ile bunların antik dönem kullanımları anlatılmıştır.

“Madencilik, Metalurji, Zanaat ve Endüstri Merkezleri” adlı bölümde, Tunç Çağı’nda kullanılan madenler, değerli ve yarı değerli taşların kullanımları hakkında bilgi verilmiş, madencilik yöntemleri, Hititler’de madencilik yöntemleri ve demirin kullanımı, Geç Tunç Çağı’nda Ege ve Kıbrıs’da bakır üretimi ve tunç kullanımı, M.Ö. II. binyılda altın üretimi ve cam ticareti ile Anadolu ve Önasya’da çanak çömlekçiliğin gelişimi anlatılmıştır.

Bölümlerden sonra Uluburun Gemisi Batığı’nda bulunan eserlerin kataloguna yer verilmiştir.

Uluburun Gemisi 3000 Yıl Önce Dünya Ticareti, Geç Tunç Çağı’nın çok iyi araştırılmış batıklarından birinin detaylı tanıtımının yapılmasıyla kalmaz aynı zamanda M.Ö. II. binyıl Yakındoğu’suna toplu bir bakış sunmaktadır. Haritalar, levhalar ve eser fotoğraflarıyla zenginleştirilmiş olan kitap özellikle, Geç Tunç Çağı için bir başvuru kaynağı niteliğindedir.

Nilgün COŞKUN KÖSE